

Araştırma Makalesi

ALPARSLAN TÜRKEŞ VE ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

Ferit Salim SANLI*

ÖZ: 1960'lı yıllar Türkiye'de siyasi fikirlerin politik hayatta karşılık bulduğu bir dönem olmuştur. Merkez sağ Adalet Partisi tarafından, merkez sol CHP tarafından, doktriner sol Türkiye İşçi Partisi tarafından temsil edilirken, yelpazedeki doktriner sağ kısım Alparslan Türkeş'in CKMP'ye girmesi üzerine doldurulmuştur. Türkeş ile birlikte CKMP farklı bir nitelik kazanacak ve parti bambaşka bir istikamete yönelecektir. 27 Mayıs 1960 tarihinden itibaren Türkiye'de oldukça önemli bir politik özne konumunda olan Türkeş'in aktif siyasete dâhil olması, Türk kamuoyunun oldukça ilgisini çekmiş ve muhtelif kesimler bu hususta kanaatlerini zikretmiştir. Türk milliyetçisi/Türkçü kamuoyu bu hadiseyi memnuniyetle karşılarken, merkez sağ/merkez solu temsil eden yayın organları hadiseyi farklı perspektiflerden değerlendirmiştir. Bu değerlendirmelere müracaat edildiğine, tespitlerin zaman/zemin merkezinde ilgi çekici bir mahiyette olduğu fark edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Alparslan Türkeş, CKMP, Türk Milliyetçiliği, Türk Kamuoyu, Doktriner Sağ.

---

* Araş. Gör. Dr, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, feritsalimsanli@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9010-5620>.

THE IMPRESSIONS OF THE ENTRY OF ALPARSLAN TÜRKEŞ AND HIS FRIENDS INTO ACTIVE POLITICS IN TURKISH PUBLIC OPINION

ABSTRACT: The 1960s were a period in which political ideas had influence in the political life of Turkey. The center-right was represented by the Justice Party (AP), the center-left by Republican Party (CHP), the doctrinal left by the Turkey Labour Party (TKP), and the doctrinal right section was filled upon the entry of Alparslan Türkeş into the CKMP. After the entrance of Türkeş, CKMP will have a different character and the party will go in a different direction. The involvement of Türkeş, who has been an important political subject in Turkey since May 27, 1960, in active politics has attracted a lot of attention from the Turkish public and various sections have expressed their opinions on this issue. While the Turkish nationalist and the Turkist public welcomed this event, the publications of the centre-right/centre-left viewed the event from different perspectives. When these evaluations are applied, it will be realized that the determinations are of an interesting nature in the context of time and ground.

Key words: Alparslan Turkes, CKMP, Turkish Nationalism, Turkish Public Opinion, Doctrinal Right.

GİRİŞ

Alparslan Türkeş ve 27 Mayıs sonrası süreçte beraber hareket ettiği isimlerden Rifat Baykal, Muzaffer Özdağ, Ahmet Er ve Dündar Taşer 31 Mart 1965 tarihinde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'ne katılmışlardır. Bu isimlere kısa bir süre sonra, Türkeş'in beraber hareket ettiği birçok kişi eklenecek ve Türkeş, 31 Temmuz 1965 tarihinde CKMP'nin Genel Başkanı olacaktır. Bu hadise basit bir parti başkanlığı değişiminden öte, Türk siyasi yelpazesinde yeni bir fasılanın açılmasına zemin hazırlamıştır. 19.yüzyılda tarih ve dil alanında yapılan çalışmalarla ortaya çıkan, 20.yüzyılın ilk çeyreğinde fikir adamları tarafından kamuoyuna taşınan, 3 Mayıs hadisesi ile birlikte kitleleşme vasatı bulan Türk Milliyetçiliği fikri, ilk

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

defa bir siyasi parti tarafından *başat ve müstakil bir doktrin olarak* temsil edilme imkânını bulmuştur¹. Ayrıca bu değişimle birlikte sadece siyasi bir akım değil, “Ülkücü Hareket” olarak tarif edilen bir fikri/siyasi gelenek de ihdas edilmiştir.

Türkçü/Türk Milliyetçiliği geleneğinin aktif bir ismi olan ve bu meyanda meşhur 3 Mayıs hadisesinde tevkif edilen isimlerden birisi olan Alparslan Türkeş, 27 Mayıs sonrasında deruhte ettiği “Başbakanlık Müsteşarlığı” görevi ile Türk siyasi hayatında oldukça önemli bir “politik özne” olma konumuna erişmiştir². Türkeş ve arkadaşları her ne kadar 13 Kasım 1960 tasfiyesi ile birlikte yurtdışına sürgün edilse de milliyetçi Türk kamuoyunda “beklenen adam”, “gemiye kaptan olması gereken adam” gibi sıfatlarla mazhar olan bir lider pozisyonuna erişmiştir³. Türkeş’e dair bu beklentiler üç kesim nezdinde temerküz etmiştir. Bu gruplardan birincisi Nihal Atsız, Nejdet Sançar gibi isimlerin öncü olduğu Türkçü mahfiller olmuştur. İkinci grubu ise, devrilen Demokrat Parti’nin kitlelerinin milliyetçi niteliği baskın olan kesimler teşkil etmiştir. Üçüncü başat kesim ise, darbeden sonra ordunun idareyi tekrar sivillere bırakmasından hoşnutsuz olan, genç ve radikal subaylardır. Türkeş ve arkadaşları, bu üç grubun mevcudiyetinin verdiği motivasyonla 1965 yılına kadar geçen süreç içerisinde “darbeyle tekrar ülkenin başına geçmek”, “Demokrat Parti’nin ardılı konumunda olan Adalet Partisi’ne katılmak⁴”, “yeni bir siyasi oluşum tesis etmek” gibi

---

¹ Burada ileri sürülen savda, Türk siyasi tarihinin ilk partisi olan İttihat ve Terakki başta olmak üzere Türkeşli CKMP’den önceki siyasi partilerin Türk milliyetçiliği fikrini taşımadığı iddiası yer almamaktadır.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Ferit Salim Sanlı, “13 Kasım 1960 Tasfiyesine Giden Süreçte Alparslan Türkeş ve Milli Birlik Komitesi İçindeki İhtilaf”, *CTAD*, Yıl 14, Sayı 27, s. 243-279.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. Ferit Salim Sanlı, “27 Mayıs’ın Zoraki Diplomatları: 14’lerin Yurtdışı Faaliyetleri”, *Gazi Akademik Bakış*, Yıl 11, Sayı 23, s. 221-243.

⁴ 60’lı yıllarda Alparslan Türkeş ve Adalet Partisi münasebetine dair ayrıntılı bilgi için bkz. Ferit Salim Sanlı, “Türk Sağındaki Politik Çatallaşmaya Adalet Partisinden Bakmak: 1961-1967 Arası AP İçerisinde Yaşanan Müfrit-Mutedil Mücadelesi ve Bu Mücadelenin Türkeş Hareketi ile Olan Münasebeti”, *CTAD*, Yıl 13, Sayı 25, s. 4-49.

seçenekleri değerlendirmiş olsalar da, 1965 yılında aktif siyasete girmiştir.

TÜRKEŞ'İN CKMP'YE GİRMESİNİN TÜRK SİYASİ HAYATINDAKİ ÖNEMİ

Türkeş'in CKMP'ye iltihak etmesinin zamanlaması da, kendisi adına oldukça elverişli bir sürece tesadüf etmiştir. Zira Türkiye'nin siyasete giriş yılı olan 1965 senesi, AP'nin, 1964 kısmi senato seçimlerinde aldığı başarıdan sonra "tek başına iktidar olabileceği ihtimali bağlamında", muhalefetin oldukça tedirgin olduğu bir döneme tekabül etmiştir. AP'nin "tek başına iktidar olabileceği" ihtimali, küçük siyasi partilerin mecliste daha fazla temsil edilemelerine olanak veren "milli bakiye sisteminin" kabul edilmesine yol açarken, muhalefet bütün kesimleriyle AP'nin oy havzasına müdahale edebilecek başka bir siyasi teşekkülün mevcudiyeti ihtiyacını hissetmiştir.

Türkeş'in CKMP Genel Başkanı olması, Türk siyasi tarihinde önemli bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Zira Türkiye ile birlikte CKMP, CHP'nin "ortanın solu" politikasını gündeme getirdiği, AP'nin oto-limitasyon yoluyla "merkez sağa" yöneldiği, Türkiye İşçi Partisi'nin "sol doktrini" temsil ettiği bir düzlemde, sunduğu "9 Işık" doktrini ile birlikte sağ cenahtaki "doktrin" merkezli siyaset arayışına cevap vermiştir. Türkiye CKMP Genel Başkan adayı olduktan sonra, "1965 seçimleri alışıl gelmişin dışında: fikirler ve ekonomik modeller yarışacak, yelpazede TİP en solda, CHP ortanın biraz solunda, AP sağda, CKMP en sağda yer alacak"⁵ yorumları yapılırken, basında "Türkeşli CKMP" ve TİP "doktrin partileri" olarak resmedilmiştir⁶. Türkiye CKMP Genel Başkanı olması ile birlikte, basında tekraren; "mecliste de partiler artık sağdan sola doktriner olarak temsil edilebilecek"⁷, "bir tarafta TİP, diğer tarafta CKMP, Türkiye'de partiler yavaş yavaş doktrin yelpazesinde yerlerini alıyorlar"⁸ gibi tespitler yer almıştır.

⁵ Akis, "CKMP: Kağmıya Motor", 26 Haziran 1965.

⁶ Haber, "Türkeş ve TİP", 26 Temmuz 1965.

⁷ Kim, "Türkeşizmin Zaferi", 5 Ağustos 1965.

⁸ M. Ali Yalçın, "Türkeş Nihayet Kazandı", Haber, 2 Ağustos 1965.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

Nitekim bu duruma İngiliz belgeleri de dikkat çekmiş ve Türkiye’de, TİP ve Türkeşli CKMP ile birlikte artık gerçek manada sağ ve sol partinin meydana çıktığını dile getirerek; bu kurumların, “merkezde bulunan partilerden” oy devşirebileceğini ve daha önce olmadığı ölçüde ideolojik tartışmaları beraberinde getirebileceği ifade edilmiştir⁹.

60’lı yıllar Türk siyasi tarihinde fikri ayrımların çatalaştığı ve partilerin buldukları mevziye istinaden sağ/sol ekseninde tasnif edildiği dönem olarak nitelendirilmektedir. Bu hususun oluşmasında hiç kuşkusuz 61 Anayasası’nın temin ettiği “görelî hürriyet” dolayısıyla TİP’in kuruluşunun gerçekleşmesi ve neticesinde doktrin partisi kavramının Türk siyasi hayatının gündemine girmesi oldukça mühim bir rol oynamıştır. Bununla birlikte sağ kavramının telaffuzunun, bilhassa CHP’nin 1965 seçimleri öncesinde kamuoyuna takdim ettiği “ortanın solu” söylemine paralel olarak arttığını belirtmek lazım gelmektedir. Keza, Süleyman Demirel de, 1965 yılına kadar Türkiye’de mevcut olan fikri ayrımın “CHP’liler” ve “CHP’li olmayanlar” arasında olduğunu ileri sürerken, CHP’nin “ortanın solu” politikası ile birlikte kendilerinin de sağda olduklarını ilan ettiğini beyan etmiştir¹⁰. Nitekim Osman Turan’ın 1965 seçimlerinden önce sarf etmiş olduğu, “CHP solu desteklemekten vazgeçtiği takdirde, Türkiye’de sağ sol mücadelesi olmayacaktır”¹¹ sözleri CHP’ye dair öznel vurgular taşısa da bu kavramların politik hayatın gündemine girişine dair tespiti destekler mahiyette olmuştur. Yine bu dönemde AP içerisinde yer alan Ferruh Bozbeyleli de Turan ile paralel olarak Türkiye’de bu döneme kadar sağ siyasetin hâkim olduğunu ancak kimsenin sağ kavramını kullanmadığını, bu mevhumun sol lafzı ile beraber ortaya çıktığı görüşünü savunmuştur¹².

⁹ FO 371/ 180152.

¹⁰ Yüksel Taşkın, “Türkiye’de Sağcılık”, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce*, Cilt-9: Dönemler ve Zihniyetler, Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 463.

¹¹ Nermin Abadan Unat, *Anayasa Hukuku ve Siyasal Bilimler Açısından 1965 Seçimleri Tahlili*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1966, s. 140.

¹² Tanıl Bora, “Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi”, *Türk Sağı*, Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri, Der: İnci Özkan Kerestecioğlu-Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul 2012 s. 18; Türk sağı üzerine çalışmalar

Nihayetinde 1965 Seçimleri hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunda “Türkiye’nin ilk ideolojik seçimleri” olarak tanımlanmış¹³, seçimlere giren partiler daha önce de belirtildiği veçhiyle “yelpazede TİP en solda, CHP ortanın biraz solunda, AP sağda, CKMP en sağda yer alacak”¹⁴ tespitiyle tanımlanmıştır. Bu tanımda da görüleceği üzere AP merkez sağda, CHP merkez solda konumlandırılırken, CKMP ve TİP, 60’lı yıllar boyunca “müfrit” ya da “aşırı” sıfatıyla tarif edilmiştir.

60’lı yıllar boyunca dönemin erkânını temsil eden isimler, 61 Anayasa’sının müfrit akımlara müsaade etmediği noktasında tespitler yapmak durumunda kalmıştır. Bu öncüle örnek olarak Cevdet Sunay’ın Cumhurbaşkanlığı döneminde; “*Bu anayasa sağa ve sola saptırılmayacak kadar kesindir..., müfrit hareketlere asla müsaade yoktur*”¹⁵ sözleri, dönemin “müesses nizamını” temsil edenler tarafından aşırı akımlar endişesinin tezahürü olarak dikkat çekicidir. Bu

---

yapan Yüksel Taşkın da, Türk sağına dair en kestirme tanımın, “*ancak solun olduğu yerde sağdan bahsedilebilir*” yargısından çıkarılabileceğini belirtmiştir. Bkz. Yüksel Taşkın, “Türk Sağı ve Aydınlar: Bir Aşk ve Nefret İlişkisi”, *Türk Sağı*, s. 408; Döneme dair İngiliz arşivinde mevcut olan belgelerde benzer tespitleri bulmak mümkündür. Türkiye’deki siyasal yapıya dair analizin yer aldığı bir belgede, Türkiye’de gerçek bir “sağ kanattan” bahsetmenin mümkün olmadığını ve sadece “Sovyet emperyalizminden” korkan bir kesimin olduğu ifade edilirken bundan ötürü Türkiye’de “sağdan” değil “anti-soldan” bahsedilebileceği ileri sürülmüştür. Bkz. FO 371/185825; Ayrıca 27 Mayıs döneminin önemli isimlerinden birisi olan Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel de aktarılan yorumlara paralel bir şekilde, Türkiye’de “aşırı sağ” denilen olgunun “komünizme mesafe” ölçüsünden ibaret olduğunu ileri sürmüştür. Bkz. FO 371/163833.

¹³ Nermin Abadan Unat, *Anayasa Hukuku...*, s. 148.

¹⁴ Akis, “CKMP: Kağnıya Motor”, 26 Haziran 1965.

¹⁵ Tercüman, 28 Mayıs 1966; 1961 Anayasası tartışmaları sırasında Ferda Güley’in Recep Peker’den iktibas ettiği şu ifadeler ve devamında kendi yaptığı tanımlama, Sunay’ın açıklamasının alt metnini vermesi açısından ilgi çekicidir: “*Rahmetli Recep Peker’in İstanbul Üniversitesi’nde yaptığı bir konuşmada, gençlerin ısrarı üzerine yaptığı bir tarifi burada meal olarak arz edeceğim: ‘Komünizm; inkar ile, faşizm ifrat ile milliyetçiliğin sossuzlaşmasıdır’. Bu tariften çok anlaşılacağı üzere Atatürkçü milliyetçilik bu derece nazik bir noktadadır. Kıl kadar sağında ırkçılık, solunda komünistlik vardır*”. Bkz. Abdülhadi Toplu, *Anayasa’da Milliyetçilik Mücadelesi*, Töre-Devlet Yayınları, Ankara 1976, s. 337; “Müfrit” siyaset tartışmalarının alevlendiği 1967 yılında İsmet İnönü’nün şu sözleri ise Güley’in tespitini anımsatır niteliktedir: “*Sağımızdakiler irtica, solumuzdakiler ifrat yolundadır!*”. Bkz. Medeniyet, 10 Eylül 1967.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

meyanda İsmet İnönü “aşırı sağ/sol” temalı bir ankete verdiği cevapta, iki akımın da “tabiatları” itibariyle “birbirinden farkı” olmadığını dile getirirken, aşırı akımların hedefinin Türkiye’de otoriter bir sistem kurmak olduğunu ifade etmiştir¹⁶. Aynı soruya muhatap olan Süleyman Demirel ise, “*Türk milletinin ve onun müesseselerinin davranışı aşırı sol cereyanlar karşısında ne ise aşırı sağ cereyanlar karşısında da öyle olacaktır*”¹⁷ demek suretiyle bu konu hakkındaki tutumunu belirtmiştir. 60’lı yılların siyasi tarihinde, bilhassa “müfrit sağ” karşısında, AP ile CHP’nin benzer reaksiyon içerisine girdiği çalışmanın diğer bölümlerinde de müşahede edilmiştir. Bu minvalde, Bülent Ecevit’in AP Kongresi öncesinde “*CHP’nin yaptığı gibi AP de, ortanın sağında olduğunu bildirerek sağ uçtan gelebilecek tehlikelere bir duvar çekerse... demokrasimiz sürekli yaşama imkanına kavuşacaktır*”¹⁸ cümleleri ya da İsmet İnönü’nün AP’ye yönelik “*siz sağı aşırılarından koruyun, biz de solu koruyalım; o zaman memlekette korkuya yer kalmaz*”¹⁹ hatırdan uzak tutulmaması gereken bir noktayı teşkil etmektedir.

Yukarıdaki paragrafta sözü geçen “merkez sağ” ve “müfrit sağ” kavramlarının Türkiye’de nasıl konumlandırıldığı hususunun irdelenmesi lazım gelmektedir. Türkiye’de “merkez sağ” kavramı estetik bir ifadeyle; “*tanıdık, bildik bir kültür ikliminde maddi değişimden istifade etme*” tasavvurunun dışavurumu olarak ortaya çıkmaktadır. Bundan ötürü “Türkçülük”, “İslamcılık” gibi akımlar “merkez sağ” tarafından “müfrit” olarak addedilirken, bu akımların temsili, merkez sağ tarafından engellenmeye çalışılmıştır²⁰. DP döneminde Millet Partisi’nin kapatılması ya da Türk Milliyetçileri

¹⁶ Durum, “*İnönü ve Aşırı Cereyanlar*”, 11 Şubat 1965.

¹⁷ Durum, “*Demirel ve Aşırı Cereyanlar*”, 11 Şubat 1965.

¹⁸ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Çev. Ahmet Fethi, 3.B, Hil Yayın, İstanbul 2007, s. 287.

¹⁹ Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde...*, s. 318.

²⁰ Yüksel Taşkın, “Türkiye’de Sağcılık”, *Modern Türkiye’de Siyasal Düşünce*, Cilt-9: Dönemler ve Zihniyetler, Ed. Tanıl Bora- Murat Gültekingil, İletişim Yayınları, İstanbul 2009, s. 458.

Derneği'nin kapatılması gibi hadiseler bu bağlamda değerlendirilirken²¹, AP'nin 60'lı yıllar dâhilinde yaşadığı iç tartışmalar ve parti otoritesi tarafından müteaddit defa gerçekleştirilen "oto-limitasyonlar" bu tespiti haklı çıkarmaktadır. Buna mukabil "oto-limitasyonların" da tezahür ettirdiği üzere, "aşırı sağ" akımlar ise kendi doktrinlerini DP döneminden itibaren "kendi doktrinlerini" merkez sağa kabul ettirmeye çalışırken, "merkez sağ", kendi politik ve ideolojik özerkliğini muhafaza etmeye çalışmıştır²². Ayrıca "merkez sağın", "9 Işık" örneğinde görülen "ne kapitalizm ne de sosyalizm" gibi "üçüncü yolcu" söylemlere itibar etmediğini²³ onun yerine mütehakim siyasal ve iktisadi sistemle entegre olduğunu eklemek gerekmektedir²⁴. Bütün bu koşulların mevcudiyeti de tabiatıyla, 60'lı yıllar içerisinde müstakil bir milliyetçi ve İslamcı partinin(Milli Nizam Partisi) kuruluşunu beraberinde getirmiştir.

TÜRKEŞ VE ARKADAŞLARININ CKMP SÜRECİNDE KAMUOYU FAALİYETLERİ

Türkeş CKMP'ye girdikten kısa bir süre sonra, partiye "çeki düzen" verileceğini hatta belki de partinin isminin kongrede değişebileceğini söylemek suretiyle²⁵ kafasında tasavvur ettiği dönüşümün ipuçlarını tezahür ettirmiştir. Bu açıklamaya birlikte, partinin

²¹ Yüksel Taşkın, "Türkiye'de Sağcılık", s. 458, Yalçın Küçük, *Aydın Üzerine Tezler-3: 1830-1980*, 3.B, Tekin Yayınevi, İstanbul 1998, s. 461; Burada retrospektif olarak kendisine "merkez sağ" kimliği izafe edildiği için DP döneminin bu iki uygulaması örnek verilmiştir. Bununla birlikte "aşırı" akımlara dair "merkezin" tutumunu göstermesi açısından İnönü döneminde tatbik edilen 1944 Türkçülük hadisesi ve DTCF tasfiyesi gibi uygulamalar, müesses nizamın "aşırılık" algısına yönelik refleksini göstermesi açısından nişane konumundadırlar. Bu eksende bir tespit için bkz. Tanel Demirel, "1946-1980 Döneminde 'Sol' ve 'Sağ' ", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce*, Cilt-9, s. 416; Ayrıca Celal Bayar'ın 70'li yıllar yaptığı "geriye dönük değerlendirmelerde", DP'nin bu uygulamalarına yönelik "apolejetik" bir tutum içerisinde olduğu ve bu yüzden toplumda "anti-komünist" duyarlılığın "erken" kökleşmesinin geciktiğini düşündüğü, bu bağlamda eklenmesi gereken bir keyfiyettir. Bkz, Yüksel Taşkın, *Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi Muhafazakâr Entelijansiya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s. 118.

²² Taşkın, "Türkiye'de Sağcılık", s. 459.

²³ 70'li yıllarda Milli Görüş tarafından takdim edilecek "Adil Düzen" programı da bu çerçevede değerlendirilebilir.

²⁴ Taşkın, "Türkiye'de Sağcılık", s. 471.

²⁵ Medeniyet, "Türkeş İstanbul'da Konuştu", 23 Haziran 1965.

isminin “Milliyetçi Hareket Partisi” olarak değişeceği olgusunun retrospektif izdüşümünü hissettiren Türkeş başka bir beyanatında; “*Bugünkü CKMP, bizim iltihak ettiğimiz CKMP değildir. Biz bu partiye yön vereceğiz!*”²⁶ cümlesini sarf etmek suretiyle partiyi dönüştüreceği savını tasdik etmiştir. Bu noktada, Türkeş tarafından tasavvur edilen “dönüşümün” niteliği ve menzilini anlamak adına, Türkeş ve arkadaşlarının “Genel Başkanlık” seçimleri öncesinde icra ettiği faaliyetleri ve verdikleri beyanatlara tahlil etmek lazım gelmektedir.

Türkeş ve arkadaşları CKMP ile birlikte, “yeni bir politikacı” tipini hayata geçirme iddiasıyla yola çıkmışlardır. 27 Mayıs sürecinde mevcut politikacılara yönelik tahkir edici sözleri sarf ettikleri müşahade edilen Türkeş ve arkadaşlarının, “sivil siyasete” girdikten sonra da benzer bir tutum içerisinde oldukları gözlemlenmiştir. Türkeş, “partiler arası mücadelenin” millete zarar verdiğini ifade ederken²⁷, partiler arasında çekişmenin yerine ahengin bulunması gerektiğini müdafaa etmiştir²⁸. Söz konusu bağlamda Özdağ, “halkı kutuplara bölen” siyasi düzene karşı olduklarını belirtirken²⁹; İsmail Hakkı Yılanlıoğlu, siyasi partilerin “ihtiras ve menfaat” değil, “hizmet” zümreleri olması gerektiğini ancak mevcut partilerin bu amaca matuf olmadıklarını ileri sürmüştür³⁰. Bu noktada partinin “kıdemli” üyelerinden Mehmet Altınsoy da aktarılan görüşlere paralel bir tavır göstererek, “*demokrasi ortaya çıktığı 20 seneden beri politikacılar halkı aldatmaktadır*” cümlesini sarf ederken³¹; parti faaliyet raporunda, “partiler arasındaki kısır çekişmelerin” kökeninde, doktrin sahibi olmamalarının yattığı tezi vurgulanmıştır³².

---

²⁶ Medeniyet, “CKMP'nin Varlığı Rejim İçin Teminattır”, 19 Temmuz 1965.

²⁷ Medeniyet, “İnsanlar Kabiliyetine Göre ve Adil Şekilde Dağıtılmalıdır”, 8 Temmuz 1965.

²⁸ Medeniyet, “Dünyaya Sınıf ve Sınıflar arası Açılardan Bakmadık”, 6 Temmuz 1965.

²⁹ Medeniyet, “CKMP'nin Varlığı Rejim İçin Teminattır”, 19 Temmuz 1965.

³⁰ Medeniyet, “Türkeş: Sen Ben Çekişmesi Ne Zaman Bitecek?”, 4 Temmuz 1965.

³¹ Medeniyet, “Türkeş Diyarbakır'da Uzun Bir Konuşma Yaptı”, 12 Temmuz 1965.

³² Medeniyet, “Türkiye Aç Hürlerin Tok Esirlerin Ülkesi Değildir”, 18 Temmuz 1965.

Türkeş'in aktif siyasete girişinden sonra kamuoyu faaliyetleri arasında Abdi İpekçi'ye vermiş olduğu mülakat dikkat çekicidir. Türkiye özetle şu sözleri sarf etmiştir:

Türkiye'nin realitelerine uygun toplumcu bir rejimden bahsettiğimiz zaman siyasi rakiplerimiz tarafından 'komünist' ithamına uğruyoruz. Davalarımızın milliyetçi bir görüşle ele alınması ve meselelerin çözümü için milli bir suçur uyandırılması gerektiğini söyleyince 'nasyonal sosyalizmle' yani nazilik ve faşistlikle itham olunuyoruz. Müspet ilim bütün faaliyetlerde önderlik etmelidir dediğimizde 'dinsiz' ithamı ortaya atılıyor. Dinin sosyal bir müessese olduğunu ve halkın çoğunluğunun dininin İslamiyet olduğunu, bunun için bu realiteyi ele alarak ilim sahibi iyi yetişmiş din adamlarına ihtiyaç bulunduğuna ve din adamlarıyla dini faaliyetten de toplum kalkınması için faydalanmak gerektiğini ileri sürdüğümüz zaman "gericilik" ithamı karşımıza çıkıyor. **Şimdi bütün bunlara yeni bir itham eklendi. Bizi 'Yassıda mahkûmlarını idam ettirenler' olarak tanıtmaya çalışıyorlar. Oysa yurt dışında bulunduğumuz bir sırada infaz edilen idamların başlangıcından beri aleyhinde bulunduğumuz bizzat bu propagandayı yapanların dahi meçhulü değildir...** Benim bugün taşıdığım düşünceler açıktır. İnandığım görüşleri "9 Işık" adı altında 9 prensipte toplamış bulunuyorum... Faşizm iddiasına gelince... Biliyorsunuz, faşizm ekonomik korporasyonlara dayanan kapitalist bir ekonomik sistemi öngörür. İç politikada hürriyetsizliği, dikta rejimini esas alan şeflik sistemidir. Dış politikada da emperyalisttir³³. Bizim görüşlerimiz bu prensiplerin dışındadır. Ekonomik bakımdan toplumcu esaslar üzerine kurulmuş bir karma felsefeyi benimsiyoruz. Ekonomik faaliyetlerin ilmi planlamalara göre düzenlenmesini öngörmekteyiz... Bizim görüşümüze göre Türkiye, kendi milli gelenekleri ve milli realitelerini göz önünde bulunduran ve dünya gidişatını da dikkate alan bir

---

³³ CKMP'nin parti programında da, "Türk dünya görüşü her çeşit emperyalizme karşıdır. Türkiye emperyalist ittifaklar dışındadır, milletlerin kurtuluş ve kalkınma davasına sempati duyar" ibaresi yer almaktadır. Bkz. CKMP, *Müreffeh ve Kuuvetli Türkiye için CKMP Programı*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965, s. 34; Aşırı milliyetçi olup tarif edilen programda, "anti-emperyalizm" vurgusunun olması dikkat çekici olsa da bu ilkenin, milletlerin kurtuluş davası prensibiyle beraber, bilhassa Sovyetlerin tabiiyetinde bulunan Türk halkları açısından değerlendirildiği düşünülmektedir.

ALPARSLAN TÜRKES ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

zihniyetle ortaya konacak yeni bir politik, ekonomik ve sosyal sisteme muhtaçtır. Biz bu sistemin 9 prensiple gerçekleştirilebileceğine inanıyoruz.³⁴

“Yeni bir politikacı” tipi ve “doktrin merkezli parti olma” iddiası siyariyla³⁵ başlatılan Türkeş’in Genel Başkanlık sürecine dair faaliyetlerden bir diğeri ise, kendisi adına Muzaffer Özdağ ve Fuat Uluç’un kaleme aldığı propaganda çalışması olmuştur. Muzaffer Özdağ, Türkeş’in 27 Mayıs döneminde ön plana çıktığını çünkü onun 27 Mayıs’ı bir parti iktidarına karşı “darbe-i hükümet” olarak değil, “partiler arası hakemlik ödevi” olarak telakki ettiğini bundan ötürü de halkın geniş kesimlerinden teveccüh gördüğünü ileri sürmüştür. Özdağ’a göre Türkeş, 27 Mayıs’ı “Türk Milli Kurtuluş Savaşının İkinci Safhası” olarak değerlendirmiş ve bu yolda inkılaplar tahakkuk etme yoluna girmiştir. Türkeş’in yükselişinden rahatsızlık duyan cenahların, kendisini haksız ithamlara duçar ettiğini öne süreren Özdağ, maddeler halinde bu iddialara karşılık vermiştir.

Özdağ’ın cevap verdiği ilk kategori Türkeş’e dair öne sürülen “siyasi ithamlar” üzerine olmuştur. Bu minvalde ilk önce, “Türkeş’in amansız bir İnönü düşmanı” olduğu argümanı üzerine değinen Özdağ, Türkeş’in henüz gençken tek parti “dikta” yönetiminin evhamı yüzünden “kanunsuz müdahalelere” maruz kaldığını ifade ederken; Türkeş’in bu hadiseden ötürü herhangi bir “garezinin” bulunmadığını ancak İnönü’yü, “Atatürk inkılabını” ve cumhuriyeti yozlaştırdığı gerekçesiyle beğenmediğini dile getirmiştir. Özdağ ayrıca başta Menderes’in idamı olmak üzere “Yassıada” muhakemeleri üzerine değinerek, Türkeş’in öncülüğünde “radikallerin”, Yassıada mahkemelerine karşı çıktığını ve “idamların infaz edilmemesi” gereği noktasında yetkilileri ikaz ettiklerini belirtmiştir.

Özdağ’ın Türkeş’e dair izah geliştirdiği ikinci kategori, Türkeş’in ideolojik hüviyeti üzerinde olmuştur. Özdağ, Türkeş’in mil-

---

³⁴ Abdi İpekçi, “Türkeş: ‘Ne Faşist Ne de İrkçiyim’”, Milliyet, 5 Ağustos 1965.

³⁵ Bu hususa dair en somut ibare, Gökhan Evliyaoglu tarafından zikredilmiştir: “CKMP’deki gelişmeler siyasi değil doktrinedir”. Bkz. Medeniyet, “Türkeş: Komünizmi Kuvvetli Aksiyonumuzla Ezip Geçeceğiz”, 28 Haziran 1965.

liyetçilik anlayışının Gökalp-Atatürk referansından iktibas edildiğini ileri sürerek Türkeş'in "milliyeti soya bağlayan" anlayışa karşı olduğunu bundan ötürü ırkçı olarak addedilemeyeceğini savunmuştur. Bu meyanda "kafatasçılık" ve "Turancılık" meselesine de değinen Özdağ, kafatası ölçümünü "antropoloji" ilminin bir dalı olduğunu ve yaşayan hiçbir Türk milliyetçisinin "kafatasçı" olmadığını iddia etmiştir³⁶. Özdağ, "kafatası ölçümünü" Türkiye'ye yerleştiren kişinin Atatürk olduğunu ileri sürerek, Atatürk'ün "Türklerin Anadolu'nun en eski sahipleri" olduğu tezini ispat ettirmek üzere "bu ilme" değer verdiğini ancak İnönü döneminde, ders kitaplarında rastlanmakla birlikte, antropoloji ile ilginin kesildiğini öne sürmüştür³⁷. Özdağ, Türkeş'in "siyasi anlamda Turancı" olmadığını, "Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bütün dünya Türklerini içine alacak cihanşirane bir devlet" kurma misyonunu "hayalinden bile" ge-

---

³⁶ Özdağ'ın bu sözleri cumhuriyet dönemi Türkçülük tarihi açısından "genel bir hükmü" ifade ediyor olsa da kısmen eksiktir. Özdağ burada, 30'lu yılların sonunda popülerleşen "fiziki antropolojinin" dönemin Türkçü akımlarına sirayet etmediğini kast etmiş olmalıdır. Özdağ'ın bu savı, dönemin Türkçü cenahın en önde gelen Atsız ve çevresi açısından da doğruluk arz etmektedir. Nitekim Atsız'ın yakın arkadaşı ve 1944 mevkuflarından İsmet Tümtürk bu hususta şu anekdotu anlatmaktadır: "Evvvela şunu söyleyeyim ki Atsız kafatasının antropolojik tarafıyla pek ilgili değildir. Hatta bir gün, 1944 Irkçılık-Turancılık davası dolayısıyla Atsız, Reha Oğuz Türkkan, ben dâhil 23 arkadaş Tophane'de Askeri Cezaevinde meokuf iken bu kafatasçılık meselesi ortaya atılmıştı. Atsız, 'kafatasından neyi kastettiğimizi' sormuştu. Reha ile ben biraz izah etmeye çalışmıştık. Atsız bizim bu konuda ifrata kaçtığımızı, hatta biraz saçmaladığımızı söylemiş idi". Bkz. İsmet Tümtürk, "Dava arkadaşları Atsız'ı Anlatıyor", Boğaziçi, Aralık 1985; Ayrıca Atsız'ın "kafatasçılık" ile ilgili müstehzi yaklaşımları için, bkz. Yağmur Atsız, *Ömrümün ilk 65 Yılı*, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul 2005; Buna mukabil, Türkçülüğün "çatallandığı" 40'lı yıllarda Reha Oğuz Türkkan'ın "kafatasçılık" ile ilgili oldukça muteber yorumları bulunduğu ve Türkçü gençler üzerinde "kısmi" de olsa etkisinin bulunduğunu zikretmek lazım gelir. Bkz. Reha Oğuz Türkkan, *Türkçülüğe Giriş*, Arkadaş Matbaası, İstanbul 1940.

³⁷ Özdağ'ın bu sözleri, Atsız'ın 1970 yılında sarf ettiği; "kaç defa söylediğimiz, anlaşılan daha pek çok kere tekrarlayacağımız gibi Türkiye'de bir tek kafatasçı vardır: O da Atatürk'tür", Bkz. Atsız, "Zade Değil Oğul", *Ötüken*, 25 Eylül 1970, cümlelerini anımsatmaktadır. Atsız'ın ev sohbetlerine katıldığı bilinen Özdağ'ın bu sözleri dile getirirken Atsız'dan ilham almış olması kuvvetle muhtemeldir.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

çirmediğini ancak Kıbrıslı olması hasebiyle, tarihi zaruretler yüzünden yurtdışında kalan Türklere hassasiyet duyduğunu iddia etmiştir³⁸.

Fuat Uluç ise Özdağ'a nazaran daha kısa bir yazı yazarak katkıda bulunduğu eserde, Türkeş'i "*ihtilalden nefret eden ihtilalci*" olarak tarif ederken, kendisinin 27 Mayıs öncesinde "*ihtilale sıcak bakmadığını*" ve bu çerçevede su-i misal olarak Suriye'yi adres gösterdiğini belirterek "*zaruretler*" sonucunda 27 Mayıs'a iştirak ettiğini iddia etmiştir. Uluç ayrıca Türkeş'in "*ırkçı değil milliyetçi*", "*gerici değil gelenekçi*" ve "*Turancı değil Türkiyeci*" olduğunu ileri sürerken, Türkeş'in milliyetçiliğini; "*hayranı olduğu Mustafa Kemal'in Türkçülüğünü bir santim öteye aşmaz... Hayatının hiçbir devrinde Türkiye'den ordular seferber ederek Altaylara doğru bir fetih macerasına atılmayı aklının köşesinden geçirmez*" cümleleriyle tasvir etmiştir³⁹.

Söz konusu propaganda eserinin iki amaca yönelik olduğu rahatlıkla müşahede edilebilir pozisyondadır. Bunlardan birincisi, AP ile "*ortak zemine*" hitap eden vatandaşlara yönelik, Türkeş'in 27 Mayıs'a dahlinin izahatının verilmek istenmesi olmuştur. Türkeş'in "*partiler üstü bir hakem*" rolü münasebetiyle 27 Mayıs'a kerhen katıldığı ibaresi ve yaşanan "*mahkûmiyetlerden*" azade olduğunu vurgulanması bu noktada dikkat çekici olmuştur. Nitekim eserin içerisinde Türkeş'in Cemal Gürsel'e gönderdiği mektubun da bulunması⁴⁰, söz konusu saiki temsil etmektedir. Eserin ikinci amacının, Türkeş'e dair bilhassa 13 Kasım sürecinden sonra yoğunlukla süregelen "*İrkçı-Turancı*" algısını kırmaya yönelik bir teşebbüs olarak yorumlanması mümkündür. Aşırı akımlara dair hassasiyetin

---

³⁸ Özdağ'ın yazdığı kısım için, bkz. Fuat Uluç-Muzaffer Özdağ, *Alparslan Türkeş*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965, s. 5-10

³⁹ Uluç'un yazdığı "*İhtilalden Nefret Eden İhtilalci*" başlıklı kısım için, bkz. *Alparslan Türkeş*, s. 14-15.

⁴⁰ Fuat Uluç-Muzaffer Özdağ, *Alparslan Türkeş*, s.11-12.

arttığı bu dönemde Türkeş'in "müfrit sağ" ile ilişkilendirilemeyeceğine dair ikna çabalarının muhatabının ise "müesses nizam" olduğu ihtimal dâhilindedir⁴¹.

TÜRKEŞ'Lİ CKMP'NİN KAMUOYUNDAKİ TEZAHÜRLERİ

Dönemin milliyetçi-muhafazakâr cenahını temsil eden muharrirlerden Ahmet Kabaklı köşe yazısı kaleme alarak, MBK döneminde "radikal reformist" olarak nitelendirilen Türkeş ve arkadaşlarının "daha gelir gelmez", emek ihracının durdurulması, petrol gibi yer altı ve yer üst madenlerin milli menfaatlere mugayir bir şekilde pazarlığa açılmasına karşı sosyal adalet vurgusu yapmasını irdelemiştir. Kabaklı, solcu olmadığı kesin olan Türkeş ve arkadaşlarının "sosyal adaleti kökten benimsemesine", "Marksist aydınlar" dışında bütün kesimlerin teveccüh göstereceğini söylemek suretiyle CKMP'de yaşanan bu değişimi alkışlamıştır⁴². MBK döneminden itibaren Türkeş'i hem köşe yazılarıyla hem de politik teşebbüslerle destekleyen Evliyaoğlu ise, "milli bakiye" sisteminin kabul edilmesinden sonra "ağaçlaşmamış bazı siyaset fidanlarının" yeni filizler vermeye başladığına dikkat çekmiş ve bu noktada Türkiye İşçi Partisi ile CKMP'yi mukayese etmiştir. Evliyaoğlu'na göre "TİP tecrübesi" yaşayan siyaset sarmalının karşısında "sosyal adaletçi" olan ama "solcu değil milliyetçi ve doktrinci" olan bir parti hüviyetinin mevcut olması elzemdir ve Türkeş'li CKMP'nin, bu hüviyet çerçevesinde "siyasi terazide bulunan bir boşluğu" doldurması beklenmektedir⁴³.

Türkeş'in CKMP Genel Başkanı olması, tahmin edilebileceği üzere, Türkçü cenah tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Türkçülüğün öncü isimlerinden Nejdet Sançar, 1908'den 1960'a kadar

⁴¹ CKMP'de Genel Başkanlık yarışının kızıştığı günlerde, Cemal Gürsel beyanat vererek; "*Bazı partiler aşırı sağ cereyanlarını parti propagandasına malzeme olarak kullanıyorlar. Aşırı sağ parti politikası haline getirmek yanlışır*" demek suretiyle ihtarında bulunmuştur. Bkz. Medeniyet, "*Cemal Gürsel Dün Bir Beyanat Verdi: 'Aşırı Sağı Parti Propagandası Yapmak Yanlıştır'*", 28 Haziran 1965.

⁴² Ahmet Kabaklı, "14'ler", *Tercüman*, 6 Nisan 1965.

⁴³ Gökhan Evliyaoğlu, "Yarış Öncesi", *Yeni İstanbul*, 9 Nisan 1965.

ALPARSLAN TÜRKES ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

süregelen dönemde fikir partilerinin mevcut olmadığını ve partilerin içerisinde “milliyetçiden kozmopolitine” kadar herkesin bulunabildiğini zikrederken “TİP” ile birlikte ilk defa fikir partisinin mevcudiyet gösterdiğini ileri sürmüştür. Sançar’a göre, son kurultayından sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi de bir fikir partisi hüviyetine kavuşmuştur zira yüksek kademesindeki son değişiklik ile milliyetçilik yolunda önemli bir adım atılmıştır ve bu değişiklik siyasi olmaktan çok, Türklükle ilgili olmuştur. Bundan ötürü artık Türk milliyetçiliği 1944’de ve 1953’de yediği “iki kalles darbey” rağmen çok daha güçlüdür⁴⁴. Başka bir yazısında ise Sançar; “*milliyetçiliği mana ve şuur kazanmamış bir duygu değil, ilmi ve sağlam kuvvetlere dayanan bir prensip olarak benimsemiştir*” demek suretiyle tarif ettiği Türkeş’in, milliyetçi zümre ve bilhassa gençlik için umut ışığı olarak telakki ederken, Türkeş’in “azımsanamayacak” bir kitle için ise “çekinilecek” hatta “korkulacak” birisi olduğunu ileri sürmüştür⁴⁵. Bu minvalde Sançar’ın da yazar kadrosunda bulunduğu “Ötüken” mecmuasında, AP’ye yakın olan isimlerin Türkeş’i eleştirilmesi de konu edilirken, Türkeş’in milliyetçiliğini tartışmanın “*Hz. Muhammed’in İslamlığından şüphe duymakla eşdeğer*” olduğu ileri sürülmüştür⁴⁶. “Aşırı sağ” olarak nitelendirilebilecek camiadan, Türkeş’in Genel Başkan olmasına dair bir destek de, anti-semitik düşüncesiyle maruf olan Cevat Rifat Atilhan’dan gelmiştir. Atilhan, Türkiye’nin “yakın siyasi tarihinde” iki önemli albayın mevcut olduğunu ileri sürerek, bu isimlerin “Miralay Sadık Bey”⁴⁷ ve Alparslan Türkeş olduğunu belirterek, her iki ismin de “Yahudilerden,

---

⁴⁴ Nejdet Sançar, “Türkiye’de Fikir Partileri”, *Ötüken*, 16 Ağustos 1965.

⁴⁵ Sançar ayrıca söz konusu yazıda Türkeş’i, “*köklü bir milli kültür sahibi, mutlak manasıyla asker, parlak beyne sahip zeki, cesur, dini inancı sağlam, iyi bir aile babası ve ülkü adamı niteliğine sahip birisidir*” sözleriyle tanımlamıştır. Nejdet Sançar, “Türkes Hakkında”, *Ötüken*, 24 Eylül 1965.

⁴⁶ Ötüken, “*Kaflı’nın Gafları*”, 24 Eylül 1965.

⁴⁷ Miralay Sadık, İttihat ve Terakki Partisi içerisinde “sağ” kanadı oluşturduğu ileri sürülen, partiyi fazla “Batıcı” ve “İslami” yönü zayıf olarak nitelendiren “Hizb-i Cedid” grubunun kurucularından olup, bkz. Tunaya, s. 272, daha sonra Hürriyet ve İtilaf Partisi’nin hem kurucusu hem de ilk Genel Başkanı olacaktır. Bkz. Ali Birinci, Hürriyet ve İtilaf Fırkası: 2. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki’ye Karşı Çıkanlar, İstanbul 1990; Atilhan’ın Türkeş’i “Miralay Sadık” ile paralel bir mevkide

masonlardan ve beynelmilel" teşkilatların gadrine uğradığını ve her iki ismin de bu teşkilatlara karşı mücadele ettiğini ifade etmiştir. Atilhan'a göre, mezkûr sebeplerden ötürü, Türkeş'e dair düşman cenahlarda "tahminlerin ötesinde" telaş ve endişe başlamıştır⁴⁸.

Türkeş'in CKMP Genel Başkanı olmasını irdeleyen bir İngiliz belgesinde ise, Türkeş'in Türk siyasi hayatında yeni bir "fenomen" olarak ortaya çıktığı, bir "kumandan" edasıyla yürüttüğü seçim sürecini kazanarak partiyi "totaliter" bir yöntemle kontrolü altına aldığı öne sürülmüştür⁴⁹. Türkeş'in demokrasiye dair inancının sorgulandığı belgede, Türkeş'in Genel Başkan olma sürecindeki eylemlerinin, 27 Mayıs sonrası icraatlarıyla mütenasip olduğunu zikredilmiştir. Belgede ayrıca, Türkeş'in yapısal olmaktan ziyade "dinamik" bir karakter olduğu dile getirilirken; Türkeş'in, her ne kadar reddetse de, faşizmi andıran görüş ve hedeflere sahip olduğu iddia edilmektedir. Bu meyanda "100 milyonluk büyük Türkiye"⁵⁰ hedefi, "devletin politik ve kültürel hayatın her yerinde olması gerektiği", "radyo, sinema, tiyatro gibi unsurların devletin vatandaşı endoktrine etme noktasında işlevsel olması" şeklindeki fikirler, "şoven" zihniyet dünyasının ürünleri olarak tasvir edilmiştir⁵¹.

---

görmesi, dönemin historiografisindeki "İttihatçı" algısını idrak etmek adına önemli bir karinedir.

⁴⁸ Cevat Rifat Atilhan, "Albay Alparslan Türkeş'in Kazandığı Zafer", *Yeni İstiklal*, 11 Ağustos 1965.

⁴⁹ Türkeş'in Genel Başkan olması "yöntemine" dair en ilginç analiz Akis mecmuasından gelmiştir. Türkeş'in yöntemi ile Mehmet Ali Aybar'ın TİP Genel Başkanı olmasında "benzerlikler" tespit eden Akis dergisinde neşredilen imzasız bir yazıya göre, Aybar da, tıpkı Türkeş gibi, davet üzerine "manasız" bir partiye iltihak ederek partiye "mana" kazandırmış ve "tıpkı Türkeş gibi" parti içi bir darbe sonucunda partinin lideri konumuna yükselmiştir. Bkz. Akis, " *Türkeş de Öyle Değil mi?*", 4 Eylül 1965.

⁵⁰ Bu "hedef" parti programında şu cümlelerle tanımlanmıştır: " *Türkiye'nin nüfusça da kudretli bir seviyeye ulaşabilmesi için gereken bilcümle sıhhi, içtimai, iktisadi, mali teşkilatları kurmak, çok çocuklu ailelere yeterli yardımı yapmak ve 100 milyonluk Türkiye ülküsünü gerçekleştirmek*". Bkz. CKMP, *Müreffeh...*, s.18.

⁵¹ FO 371/180151.

ALPARSLAN TÜRKES ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

Türkes'in CKMP Genel Başkanı olması, Türkes'e taraftar görünen iktibasların haricinde, Türk kamuoyunda da, başlığın ilk paragrafında tahlil edildiği düzlem ve İngiliz belgesinde izah edilen çerçeveye paralel olarak değerlendirilmiştir. Abdi İpekçi, "1961 seçimlerine giren CKMP ile 1965 Seçimlerine Girecek olan CKMP arasındaki fark, Bölükbaşı ile Türkes arasındaki farktan az değildir" demek suretiyle partinin "mahiyet" değiştirdiği tespitinde bulunurken; CKMP geleneğini temsil eden çevrelerden kopmaların meydana geleceğini ancak sayıları gün geçtikçe artan "milliyetçi derneklerin" CKMP'ye teveccüh göstereceklerini öngörmüştür⁵². Genel Başkan olma sürecinde Türkes'e muhalefet eden "Haber" gazetesinde Günvar Otmanbölük, Türkes'in CKMP'ye partiye iltihakı ile birlikte sivilleşmiş yapıya dinamizm getirdiğini, Türkes'in bu partiye "şahsiyet" kazandırdığını zira Türkiye'de insanların artık "yeni fikirlerin ve liderlerin" peşinde koştuklarını ifade ederken⁵³ aynı gazetede köşe yazarı olan M. Ali Yalçın Türkes'in siyaset içerisinde olmasının, "anayasaya" bağlı kalması kaydıyla faydalı olacağını ileri sürerek "despotizm" kaynaklı ithamlara ima yoluyla katkıda bulunmuştur. Yalçın ayrıca, Türkes'in başarısı hususunu, partinin kıdemli isimlerin "basiretsizliğine" bağlayarak zamanında AP'nin "müteyakkız" kalarak bu tehlikeyi savuşturduğunu emsal vermiştir⁵⁴. Yalçın ile aynı yorum istikametinde mütalaa belirten Cevdet Perin ise, tıpkı CKMP'de olduğu durum gibi, zamanında aynı kişiler tarafında AP'de de "sinsi bir teşebbüsün" gerçekleştirilmeye çalışıldığını ancak kendisinin de bizzat dâhil olduğu bir grubun, "Adalet Partisi şahus partisi, şef partisi olamaz" şiarıyla bu tehdidi önlediğini beyan etmiştir⁵⁵. Partiye mensup olan Gökhan Evliyaoğlu ise, "demokrasi" ve "totaliterlik" isnatlarına değinerek; lider mevhumun "demokrasiyle" bağdaşmaz olduğu vehminin isabetli olmadığını ancak

---

⁵² Abdi İpekçi, "Yeni CKMP", *Milliyet*, 2 Ağustos 1965.

⁵³ Günvar Otmanbölük, "CKMP'de Şimdi Neler Olabilir", *Haber*, 2 Ağustos 1965.

⁵⁴ M. Ali Yalçın, "Türkes Nihayet Kazandı", *Haber*, 2 Ağustos 1965.

⁵⁵ Cevdet Perin, "Adalet Partisine Geçmiş Olsun", *Durum*, 5 Ağustos 1965.

Türkeş'in de "ekip çalışması anlayışının, eski subay arkadaşlarıyla disiplinli bir çalışma düzeni kurmaktan ibaret olmadığını" ispat etmek bağlamında imtihanla mükellef olduğunu zikretmiştir⁵⁶.

Türkeş'in CKMP Genel Başkanı olmasından sonra kendisine isnat edilen sıfatlardan bir diğeri de, İngiliz belgelerinde de vurgulandığı üzere, "faşizm" üzerinde olmuştur ve kamuoyunda bu mesele değişik çerçevelerden değerlendirilmiştir. Bu hususta Türkeş ile ilişkisinin 27 Mayıs sabahından itibaren başladığını ileri süren Akis mecmuası, Türkeş'in "dikkatli ve sabırlı bir Akis okuyucusu" olduğunu buna mukabil Akis mecmuasının da "dikkatli ve gerçekçi" bir Türkeş takipçisi olduğunu belirterek⁵⁷, Türkeş ile Hitler arasında oldukça "ilgi çekici" bir mukayesede bulunmuştur. Türkeş'in gerçek isminin "Hüseyn Feyzullah" olduğunu ancak aynı Hitler'in "Schicklgruber" ismini değiştirmesi gibi adını "mana ve fonetik" açıdan daha iyi bir adla ikame ettiğini iddia eden mukayesede, Türkeş'in "Kıbrıslı" olmasını belirterek, Hitler'in de Avusturya'da doğduğunu ve ikisinin de milliyetçilik heyecanlarının "kompleksten" kaynaklandığını dile getirilmiştir. Hem Türkeş'in hem de Hitler'in gençlik ve tahsil yıllarının "pırlıtdan yoksun" olduğu ifade edilirken, Hitler'in gençlik yıllarında "Pan-Germenist" partinin ateşli bir sempatizanı, Türkeş'in ise Turancılık cereyanına katılan ve bu bağlamda tutuklanan bir aktivist olduğu ileri sürülmüştür. Mukayeseye göre, nasıl Hitler partiye girdikten sonra "nasjonal-sosyalist" bir doktrin oluşturduysa, Türkeş de kısa bir süre sonra yeni bir program "inşa" etmiş, her ikisi de "kendi gazetelerini oluşturmuş", komünizm "öçüsü" yaratmış, "gençlik örgütleri meydana getirmiştir". Ayrıca, Hitler "Mein Kampf"ı kılavuz edinirken, Türkeş "9 Işık" doktrinini ihdas etmiş, Hitler "ari ırkı ilmi usullerle çoğaltma" hedefini taşırken, Türkeş "doğum kontrolü aleyhinde" olup "100 milyonluk Türkiye" idealini benimsemiştir⁵⁸.

Türkeş, Hitler mukayesesi suretiyle faşizm ile itham edilirken, kendisiyle iltisakı olmayan cenahlardan, sürpriz denilebilecek

⁵⁶ Gökhan Evliyaoğlu, "Türkeş ve Liderlik", *Yeni İstanbul*, 3 Ağustos 1965.

⁵⁷ Kurtul Altuğ, "Kendi Aramızda", *Akis*, 7 Ağustos 1965.

⁵⁸ Akis, "Feyzullah Boşa, Türkeş Başa", 7 Ağustos 1965.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

ölçüde destek gelmiştir. Bu desteklerden birisi, “Yön” mecmuası tarafından, “*Türkeş Faşist Değil Romantiktir*” ibaresini, derginin kapağına koymaları suretiyle gelmiştir. Türkeş’in önerdiği programa bakılarak “faşist” olmadığına rahatlıkla idrak edilebileceğinin belirtildiği yazıda, Türkeş’in başarısının tesadüf olmadığı zira Türkeş’in askerlikten gelen “metodolojik ve programlı” bir çalışmayla birlikte hem parti içerisinde destek aldığı hem de boşlukta olan “muhafazakâr” camiaya “lider” olarak kendisini benimsettirdiği tespitinde bulunulmuştur. Ayrıca yazı içerisinde, Türkeş’e yönelik faşizm isnadının, AP’li çevreler tarafından teşvik edildiği zira AP’nin “milli bakiye sisteminin” kabul edilmesinden sonra Türkeşli CKMP’den ciddi şekilde “korktuğu” ileri sürülürken, seçimlerden sonra “CHP-CKMP-TİP” koalisyonunun oluşabileceği tahmininde bulunulmuştur⁵⁹. Türkeş’in faşist olmadığına dair bir diğer müdafaa ise dönemin Kemalist kanaat önderlerinden birisi olan İsmet Giritli’den şu sözlerle gelmiştir:

“Türkeş’e yapılan isnat siyaset bilimi esaslarına göre komiktir, bu ithamları öne sürenlere göre Türk milletinin moral üstünlüğünden bahsetmek, hızlı kalkınmak için metotlu ve disiplinli çalışmak gerektiğini ifade etmek, milliyetçi bir sosyal devletten ve sosyalizmden dem vurmak naziliktir ve führerliğe heveslenmektir... Oysaki Atatürk de farklı bir yolda değildi, işin doğrusu demokrasi içinde kalkınmayı anayasa minvalinde tatbik eden milletin ruhunu harekete geçirmek adına planlamaya katılması şarttır ve bu yolda ferdi bir müessese olan dinden yararlanılmalıdır! Faşizm statükocudur oysaki yakın tarihimizde radikal olarak betimlenmiş, DPT’nin kurulmasında büyük emeği geçmiş bir kişiye faşist demek iftira değil istihzadır! Nitekim son kongredeki programı “aşırı sol” olarak tasvir edilmesi de paradoksun dik alasıdır, kanaatimce Türkeş, Hindistan’da Nehru ve diğer milli liderler tarafından tatbik edilen ve “üçüncü dünya” olarak tanımlanan bölgelerde sosyal adalet ve sosyalizmin önemine ve bunun komünizm olamayacağı kanısına varmıştır... Sosyal adalet, reform ve antikomünizmi benimsemiş, demokra-

---

⁵⁹ Yön, “*Adalet Partisi TİP Gibi Türkeşli CKMP’den De Korkuyor: Türkeş Nedir Ne Değildir?*”, 5 Ağustos 1965.

tik bir sosyalizm arayan Türkeş'in, Atatürkçü, milliyetçi karakterini nasyonal-sosyalizm diye etiketlemek insafsızlık olur!"⁶⁰.

İktibaslardan görülebileceği üzere, Türkeş ile aynı fikri gelenekten gelmeyen iki örnekte de, Türkeş'in faşist olarak resmedilmeyeceği izah edilirken aslında temsil ettikleri yapıların Türkeş'ten beklentileri olduğunu da arz etmişlerdir. Türkeş'in AP'ye yönelik sert bir muhalefet yürüterek, AP'nin oylarını "görelî" olarak azaltması öncelikli beklentiyi teşkil ederken, ikinci temel beklenti, Türkeş'in "sosyal adalet" vurgulu programıyla beraber, "anti-emperyalist" bir politika takip ederek, Türkiye'nin içinde bulunduğu "NATO" ittifakının dışında, "üçüncü dünya" olarak tanımlanan "bağlantısız" grubuna dâhil olması noktasında politika yürütmesi olmuştur. Hatırlanacağı üzere Türkeş ve arkadaşları adına, yurtdışında görevli oldukları dönemde de hem ulusal hem de uluslararası çevrelerden, Giritli'nin temennisine paralel konumlanmalar beklenmiştir.

Türkeş'in parti liderliğinden sonra kamuoyunun dikkatini çeken bir diğer unsur, parti içerisindeki "teşrifat" uygulamasının değişmesi olmuştur. Gökhan Evliyaoğlu'nun, hem kongrenin arifesinde hem de kongreden hemen sonra dikkat çektiği ve partiden istifa eden Mehmet Kılıç'ın "*talimli asker olmadığım için kışlada fazla kalamadım*" demek suretiyle karikatürize ettiği şekliyle parti genel merkezi kışla benzetmesine muhatap kalmıştır. Zira iddia edildiği veçhiyle, partide Türkeş'i ziyaret etmek isteyen herhangi birisi, önce "*silsile-i meratip*" dâhilinde önce Özdağ'a müracaat etmek daha sonra muvafakat alma işlemlerinden geçmektedir ve partide herkes birbirine "*albayım, yarbayım*" diyerek hitap etmektedir⁶¹. Parti binası bu noktada, "*görünüşte*" bir siyasi partinin genel merkezi olsa da "*başkomutanlık ve birlik komutanlıkları hiyerarşisi bütün ağırlığıyla havaya hâkim*"⁶² ifadeleri suretiyle tasvir edilmiştir. Ayrıca muhtelif protokoller sadece Türkeş'i ziyaret edenlere uygulanma-

⁶⁰ İsmet Giritli, "Türkeş Kompleksi", *Milliyet*, 22 Ağustos 1965.

⁶¹ Cumhuriyet, 5 Eylül 1965.

⁶² Yeni Gazete, "*Kolay Elde Edilen Zaferin Güçlükleri*", 19 Kasım 1968.

yıp, parti yöneticileri ve gazetecilere de tatbik edilmiştir. Bu minvalde örnek olarak Türkeş, GİK toplantısına “kravatsız” iştirak eden Numan Esin ve Mustafa Kaplan’ı salona almamış⁶³, Türkeş’le röportaj yapmak isteyen, gazeteci Mete Akyol ise, parti genel merkezinin kapısında; “ *bu kılıkta içeri giremezsin*” reaksiyonuyla karşılaşması üzerine, “kravat takmak” zorunda kalmıştır⁶⁴. Akis mecmuası de, parti genel merkezindeki bu dönüşüme “ironik” yaklaşarak, “*begler karargâhı*” haline gelen binada birbirileriyle “ast” “üst” hiyerarşisi çerçevesinde sohbet eden partililerin; “ *Osmanlı imparatorluğunun bilinmeyen yanları, Napolyon ve Hitler’e dair hikâyeler*” gibi konuları konuştuklarını ifade edilmiştir. Yazıda ayrıca, bazı masalarda “eski Türk kahramanlarının resimlerinin mevcut olduğu” belirtilirken, Türkeş’in sekreterinin masasında “*Doğu Türkistanlı kahraman Osman Baturalp İslambay’ın fotoğrafının*” bulunduğu zikredilerek, durumun garabet teşkil ettiği ima edilmiştir⁶⁵. Benzer betimlemeler karşısında ve Parti Genel Merkezi’nin “karargâh” olarak nitelendirmesi keyfiyeti üzerine Dünder Taşer ise; “ *CKMP karargâh ise, AP kedergah, MP tezgâh, YTP yalnızgah, TİP de girizgahdır*”⁶⁶ ibaresini kullanarak “müstehzi” bir cevap vermiştir.

SONUÇ

Daha önce de zikredildiği üzere 60’lı yıllar Türk politik tarihinde siyasi konumlanmaların gerçekleştiği ve bu minvalde “merkez sağ, merkez sol, doktriner sol” gibi partilerin ortaya çıkmasına vasat oluşturan bir dönem olarak değerlendirilmektedir. Türkeşli CKMP ve Türkeş merkezli dönüşüm, “doktriner sağın” siyasi anlamda temsil edilmediği bir dönemde, önemli bir ihtiyaca/talebe karşılık vermiştir. Türkeş ve arkadaşları, 19.yüzyıldan itibaren doktriner anlamda temsil edilmeyen Türk Milliyetçiliği/Türkçülük fikriyatına politik bir müessese inşa ederken, Türk Milliyetçisi/Türkçü kamuoyundan hatırı sayılır bir surette destek görmüş-

⁶³ Milliyet, “*Eskiler CKMP’den Ayrılmaya Başladı: Tahtakılıç Yönetim Kurulundan Çekildi*”, 3 Ağustos 1965; Akis, “*Oyun İçinde Oyun*”, 14 Ağustos 1965.

⁶⁴ Mete Akyol, “*Neo- CKMP*”, *Milliyet*, 4 Eylül 1965.

⁶⁵ Akis, “*Begler Karargâhı*”, 4 Eylül 1965.

⁶⁶ Medeniyet, “*‘Gah’ lar*”, 7 Eylül 1965.

tür. Türkeş ve arkadaşları ise bu desteğe, partiyi dönüştürmek suretiyle cevap verecektir. Türkeşli CKMP girdiği seçimlerde yüksek oy oranlarına sahip olamasa da, bilhassa gençlik yapılanmalarının da etkisiyle, özgül ağırlığı güçlü bir pozisyona erişecek ve “Ülkücü Hareket” olarak tanımlanan bir siyasi/fikri geleneği inşa edecektir.

Türkeş’in Türk siyasetine dâhil olması, yazıda fark edileceği üzere “sürpriz” olarak telakki edilmemiştir zira Türkeş 27 Mayıs’tan itibaren Türk siyasetinin önemli bir politik öznesi haline gelmiştir. Ancak 27 Mayıs bakiyesi, Türkeş’in hitap etmek istediği geniş tabanlar açısından sorunları da beraberinde getirecektir. Adalet Partili basın temsilcilerinin Türkeş’in aktif siyasete girmesi üzerine yazdıkları bu tespitin kanıtı niteliğindedir ve bu argümanlar Türkeş’in siyasi hayatı müddetince devam edecektir. Bununla birlikte AP’ye yakın olan ama parti içerisindeki politikalar yönelik muhalif tutum sergileyen birçok ismin Türkeş’e yönelik sempatisi vakidir ve zamanla bu isimler içerisinde CKMP’ye katılımlar gerçekleşecektir.

Sol kesimlerin içerisinde Türkeş’e yönelik müspet tutumların mevcudiyeti ise oldukça ilgi çekicidir. Burada Türkeş’in, “tek başına iktidara gelmesi muhtemel AP’nin” önünü kesebileceği temennisini oldukça önemi haizdir. Yine de Akis gibi İnönü’ye oldukça yakın olan kamuoyundan Türkeş’e yönelik “faşizm, Nazizm” gibi ithamlar ve “Hitler” üzerinden kurulan teşbihler de nazara alındığında, Türkeş’in temsil ettiği fikri geleneğe yönelik itirazların şiddetli bir şekilde yöneldiği müşahede edilecektir. Makale içerisinde müracaat edilen İngiliz belgelerinde de bu tenkitlerin tezahürlerini görmek mümkündür. Bu eleştiriler Türkeşli CKMP’nin, AP’nin tek başına iktidara gelmesini engelleyememesi üzerine artarak devam edecektir.

KAYNAKÇA

A) Arşiv Belgeleri

British Archives Foreign Office

FO371/163833.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

FO 371/180151.

FO 371/ 180152.

FO 371/185825.

B) Süreli Yayınlar

Akis

Boğaziçi

Durum

Haber

Kim

Medeniyet

Milliyet

Ötüken

Tercüman

Yeni İstiklal

Yön

C) Kitap ve Makaleler

Ahmad, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Çev. Ahmet Fethi, 3.B, Hil Yayın, İstanbul 2007.

Akyol, Mete, "Neo- CKMP", *Milliyet*, 4 Eylül 1965.

Altuğ, Kurtul, "Kendi Aramızda", *Akis*, 7 Ağustos 1965.

Atilhan, Cevat Rifat, "Albay Alparslan Türkeş'in Kazandığı Zafer", *Yeni İstiklal*, 11 Ağustos 1965.

Atsız, Nihal, "Zade Değil Oğul", *Ötüken*, 25 Eylül 1970.

Atsız, Yağmur, *Ömrümün ilk 65 Yılı*, Türk Edebiyatı Yayınları, İstanbul, 2005.

Birinci, Ali, *Hürriyet ve İtilaf Fırkası: 2. Meşrutiyet Devrinde İttihat ve Terakki'ye Karşı Çıkanlar*, Dergâh Yayınları, İstanbul 1990.

Bora, Tanıl, "Türk Sağı: Siyasal Düşünce Tarihi Açısından Bir Çerçeve Denemesi", *Türk Sağı, Mitler, Fetişler, Düşman İmgeleri*, Der: İnci Özkan Kerestecioğlu-Güven Gürkan Öztan, İletişim Yayınları, İstanbul 2012.

CKMP, *Müreffeh ve Kuvvetli Türkiye için CKMP Programı*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965.

Evliyaoğlu, Gökhan, "Yarış Öncesi", *Yeni İstanbul*, 9 Nisan 1965.

_____, "Türkeş ve Liderlik", *Yeni İstanbul*, 3 Ağustos 1965.

İpekçi, Abdi, "Türkeş: ' Ne Faşist Ne de Irkçıyım'", *Milliyet*, 5 Ağustos 1965.

_____; "Yeni CKMP", *Milliyet*, 2 Ağustos 1965.

Kabaklı, Ahmet, "14'ler", *Tercüman*, 6 Nisan 1965.

Otmanbölük, Günvar, "CKMP'de Şimdi Neler Olabilir", *Haber*, 2 Ağustos 1965.

Perin, Cevdet, "Adalet Partisine Geçmiş Olsun", *Durum*, 5 Ağustos 1965.

Sançar, Nejdet, "Türkiye'de Fikir Partileri", *Ötüken*, 16 Ağustos 1965.

_____; "Türkeş Hakkında", *Ötüken*, 24 Eylül 1965.

Sanlı, Ferit Salim, "13 Kasım 1960 Tasfiyesine Giden Süreçte Alparslan Türkeş ve Milli Birlik Komitesi İçindeki İhtilaf", *CTAD*, Yıl 14, Sayı 27, s. 243-279.

ALPARSLAN TÜRKEŞ ve ARKADAŞLARININ AKTİF SİYASETE GİRİŞİNİN
TÜRK KAMUOYUNDAKİ AKİSLERİ

_____, "27 Mayıs'ın Zoraki Diplomatları: 14'lerin Yurtdışı Faaliyetleri", *Gazi Akademik Bakış*, Yıl 11, Sayı 23, s. 221-243.

_____, "Türk Sağındaki Politik Çatallaşmaya Adalet Partisinden Bakmak: 1961-1967 Arası AP İçerisinde Yaşanan Müfrit-Mutedil Mücadelesi ve Bu Mücadelenin Türkeş Hareketi ile Olan Münasebeti", *CTAD*, Yıl 13, Sayı 25, s. 4-49.

Taşkın, Yüksel, *Anti-Komünizmden Küreselleşme Karşıtlığına Milliyetçi Muhafazakâr Entelijensiya*, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.

_____, "Türkiye'de Sağcılık", *Modern Türkiye'de Siyasal Düşünce*, Cilt-9: Dönemler ve Zihniyetler, Ed.Tanül Bora- Murat Gültekinil, İletişim Yayınları, İstanbul 2009.

_____, "Türk Sağı ve Aydınlar: Bir Aşk ve Nefret İlişkisi", *Türk Sağı*.

Toplu, Abdülhadi, *Anayasa'da Milliyetçilik Mücadelesi*, Töre-Devlet Yayınları, Ankara 1976.

Tümtürk, İsmet, "Dava arkadaşları Atsız'ı Anlatıyor", *Boğaziçi*, Aralık 1985.

Türkkan, Reha Oğuz, *Türkçülüğe Giriş*, Arkadaş Matbaası, İstanbul 1940.

Uluç, Fuat-Özdağ, Muzaffer, *Alparslan Türkeş*, Ayyıldız Matbaası, Ankara 1965.

Unat, Nermin Abadan, *Anayasa Hukuku ve Siyasal Bilimler Açısından 1965 Seçimleri Tahlili*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara 1966.

Yalçın, M. Ali, "Türkeş Nihayet Kazandı", *Haber*, 2 Ağustos 1965.